

А К Т
поточного лісопатологічного обстеження

«12» липня 2022 року

м. Вінниця

Нами, начальником відділу діагностики ДСЛП «Вінницялісозахист» Стегняком В.Д. (відповідно до листа ДП «Вінницьке ЛГ» від 11.07.2022 року № 02-37/593 в період 12 липня 2022 року), науковим співробітником ДП "Вінницька ЛНДС" Єлісавенком Ю. А., інженером ОЗЛ ДП "Вінницьке лісове господарство" Лавренюком В. І., лісничим Михайлівського лісництва Олянецьким Р. В. проведено поточне лісопатологічне обстеження лісонасаджень Михайлівського лісництва на території Буго-Деснянського загальнозоологічного заказника загальнодержавного значення, що знаходиться у віданні ДП «Вінницьке лісове господарство». В результаті обстеження встановлено наступне:

По маршрутному ходу було обстежено лісові насадження в наступних кварталах (Михайлівське лісництво): 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 34 (Буго-Деснянський загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення). Обстежені деревостани в основному представлені різновіковими мішаними та чистими насадженнями з головною породою Сз, Яле та Дз. **Обстежена площа складає 121,3 га.** Виявлено осередків шкідників та хвороб лісу на всій обстеженій площі, в т. ч.:

- Комплекс стовбурових шкідників 102,4 га;
- Кореневі гнилі 18,9 га.

Лісопатологічна характеристика обстежених насаджень:

Основною причиною розладнання обстежених хвойних деревостанів є **діяльність комплексу стовбурових шкідників** у видовому складі яких на Сз провідне місце посідає короїд вершинний (*Ips acuminatus*), в меншій мірі короїд шести зубий (*Ips sexdentatus*) лубоїди соснові (лубоїд сосновий малий – *Blastophagus minor*, лубоїд сосновий великий *Blastophagus piniperda*); на Яле - короїд типограф (*Ips typographus*).

Цим лісопатологічним обстеженням охоплено осередки стовбурових шкідників від слабого ступеню (5% пошкодження дерев від загального запасу деревостанів) до сильного (40% пошкодження дерев). Переважаючими видами стовбурових шкідників в соснових насадженнях є короїд вершинний, лубоїд сосновий малий та великий. Тип всихання – вершинний. Разом з тим незначна частина сухостійних дерев породи сосна відпрацьована короїдом шести зубим, переважна кількість дерев, що відноситься до сухостою минулих років - стовбуровими шкідниками родин златок.

Приурочене всихання переважно до стін лісових масивів, доріг, «вікон» в насадженнях з нерівномірною повнотою. Характер всихання одночасний, серед сухостійних дерев переважають дерева V та VI категорій стану (характеризуються частковим опаданням кори, дерева відпрацьовані стовбуровими шкідниками, хвоя, гілки другого і третього порядків відсутні). Переважає вершинний тип всихання, в окремих дерев крони дерев сосни сильно ажурні, спостерігається зміна (освітлення) кольору глиці від світло-зеленого до рудого.

В обстежених насадженнях спостерігається поодинокі та групове всихання дерев сосни внаслідок пошкодження синьою сосною златкою, дерева відпрацьовані шкідником, хвоя у переважній кількості таких дерев руда, невелика кількість дерев з жовтуватозеленою хвоєю, або хвоя частково вже опала. Кора на таких деревах відшаровується, на деревині розвинулись сажисті грибки, що дало поверхні стовбура чорне забарвлення. В таких деревах всихання відбувається знизу до вершини.

Також внутрішні тканини стовбурів в місцях поширення личинкових ходів вищезгаданих стовбурових шкідників характеризуються наявністю «синяви», яка характерна при поширенні її збудників - офіостомових грибів. Сухостійні й особливо всихаючі та сильно ослаблені дерева є сприятливим фактором для утворення небезпечних осередків стовбурових шкідників в майбутньому.

Листяні породи дерев пошкоджені кореневими гнилями, які викликаються комплексом різних причин: дерева осики від трутовика несправжнього, дерева дуба звичайного від пошкоджень бронзовою златкою та офіостомозом Дз, ясена від пошкоджень халаровим некрозом та вітровалом, дерева граба – внаслідок некрозу.

Насадження вражені кореневими гнилями характеризуються відпадом дерев змішаного типу – наявний в них сухостій (переважно дерев порід Дз, Яз, Гз, Брс та Акб) що носить як поодинокий так і груповий характер (групи невеликі в середньому до 2-3 дерев). Дубові насадження (або дерева породи Дз, що є у складі насаджень) в різному ступені інтенсивності вражені офіостомозом дуба (збудник сумчаста стадія – *Ceratocystis roboris*). Дані дерева є суховершинними, сухокронними (всихаючими) або сухостійними.

Поодинокі дерева ясена вражені халаровим некрозом (збудник *Hymenoscyphus fraxineus*) – інвазійна хвороба, що спричиняє поступове відмирання крон. Ознаками є некротичні плями на корі пагонів, знебарвлення деревини та листя, некрози листя, передчасне опадання листя, некрози стовбура. Збудник хвороби поширюється протягом літа зі спорами, які утворюються на інфікованому листі після зимівлі та переносяться вітром.

Також в окремих таксаційних виділах наявний вітровал Яз та Дз минулих років поодинокі та групового характеру. Сухостійні та всихаючі дерева характеризуються заселенням та відпрацюванням стовбуровими шкідниками про що свідчить наявність льотних отворів на стовбурах дерев. Основними виявленими видами на Дз є малий дубовий вусач (*Cerambyx scopolii*) та великий дубовий вусач (*Cerambyx cerdo*), на Яз – лубоїд ясеневий строкатий (*Hylesinus fraxini*) та лубоїд ясеневий великий (*Hylesinus crenatus*). Переважна кількість дерев, що відноситься до сухостою минулих років - вражена стовбуровими шкідниками родин златок, в незначному відсотку – представниками родини вусачів. Сухостійні та всихаючі дерева є сприятливим фактором для утворення небезпечних осередків стовбурових шкідників в майбутньому.

Некроз граба звичайного – пошкоджується кора, судинна система, деревина. Закупорюються судини ксилеми, порушується водний режим дерева, листя в'яне, гілки відмирають. На грубих гілках і стовбурах з'являються некрози. Деревина поступово руйнується, утворюючи білу заболонну гниль.

Насадження Акб вражені кореневими гнилями характеризуються відпадом дерев змішаного типу – наявний в них сухостій, що носить, як поодинокий так і груповий характер (групи невеликі в середньому до 2-3 дерев). Також в окремих насадженнях наявний вітровал минулих років поодинокі та групового характеру. Сухостійні та всихаючі дерева характеризуються заселенням та відпрацюванням стовбуровими шкідниками про що свідчить наявність льотних отворів на стовбурах дерев.

Крім того спостерігається всихання дерев берези повислої від трутовика справжнього та бактеріальної водянки, всихання дерев осики від трутовика несправжнього, дерев дуба звичайного від пошкоджень бронзовою златкою, ясена від пошкоджень вітром, тощо.

В мішаних насадженнях за участі Бп спостерігається всихання дерев берези, яке носить груповий характер посихання (групи по 2 – 4 дерева) в результаті негативної дії бактеріальної водянки (викликається бактерією *Erwinia multivora*). Вражені бактеріальною водянкою (бактеріозом) дерева берези характеризуються суховершинністю (всиханням 1/2 - 1/3 крони), наявністю характерних некрозів на стовбурах дерев. Поширення бактеріальної водянки приурочене до заселенням дерев берези стовбуровими шкідниками – переважно заболонником березовим (*Scolytus ratzeburgifans*).

Також в обстежених насадженнях спостерігається пошкодження дерев вітровалом та буреломом в слабкому ступені пошкодження, переважно поодинокі характеру. Є ослаблення і всихання дерев внаслідок їх природного старіння, внутрішньовидової та міжвидової конкуренції, впливу несприятливих чинників середовища, що супроводжується заселенням і пошкодженням деревини стовбуровими шкідниками, які є

переносниками інших патогенних мікроорганізмів. Такі дерева потребують вибірки при проведенні санітарних рубок вибіркових.

В цілому насадження сильно розладнанні, є небезпечними осередками виникнення та подальшого розповсюдження вторинних (стовбурових) шкідників. Враховуючи незадовільну лісопатологічну ситуацію, що склалась – дані насадження потребують проведення відповідних заходів з поліпшення санітарного стану.

Для поліпшення санітарного стану лісів та відповідно до «Санітарних правил в лісах України» **рекомендовано провести санітарне рубання вибіркоче (СРВ) на площі 121,3 га.**

Таксаційні характеристики обстежених насаджень внесені у журнал поточного лісопатологічного обстеження використовувалися згідно матеріалів лісовпорядкування 2012 року.

Відомість поточного лісопатологічного обстеження додається.

Під час проведення даного обстеження лісовій охороні ДП «Вінницьке лісове господарство» надавалась методична допомога з питань лісозахисту.

Примітка: геодезична зйомка, матеріально-грошова оцінка лісосік, визначення фактичних середніх розрядів висот та діаметрів проводились силами лісової охорони ДП «Вінницьке лісове господарство».

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. ДП «Вінницьке лісове господарство» скласти перелік заходів з поліпшення санітарного стану лісів та погодити відповідно до п. 5 «Санітарних правил в лісах України».
2. З метою недопущення появи та розповсюдження стовбурових шкідників та збереження технічних якостей деревини заходи з поліпшення санітарного стану лісів необхідно провести в максимально стислі терміни.
3. Заходи з поліпшення санітарного стану лісів провести згідно Санітарних правил в лісах України.
4. Порубкові залишки потрібно складувати в невеликі купи (до 0,5 м – 0,7 м висотою) для подальшого перегнивання та збагачення ґрунту поживними речовинами та макро- і мікроелементами.
5. При проведенні рубок залишати дерева, які виконують важливі біоценотичні функції (старі дуплясті, з відшарованою корою; найстаріші; сухостійні з відламанною кроною (стремпи); вивернуті разом з кореневою системою (виворотні), тощо).

Обстеження провели:

Начальник відділу діагностики
ДСЛП «Вінницялісозахист»

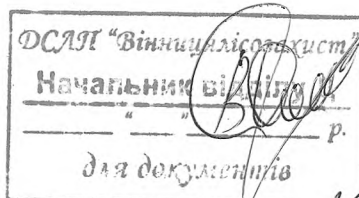
Науковий співробітник
ДП «Вінницька ЛНДС»

Інженер ОЗЛ
ДП «Вінницьке лісове господарство»

Лісничий
Михайлівського лісництва

З актом ознайомлений:

Головний лісничий
ДП «Вінницьке лісове господарство»

В. Д. Стегняк

Ю. А. Єлісавенко

В. І. Лавренюк

Р. В. Олянецький

Є. В. Ільченко